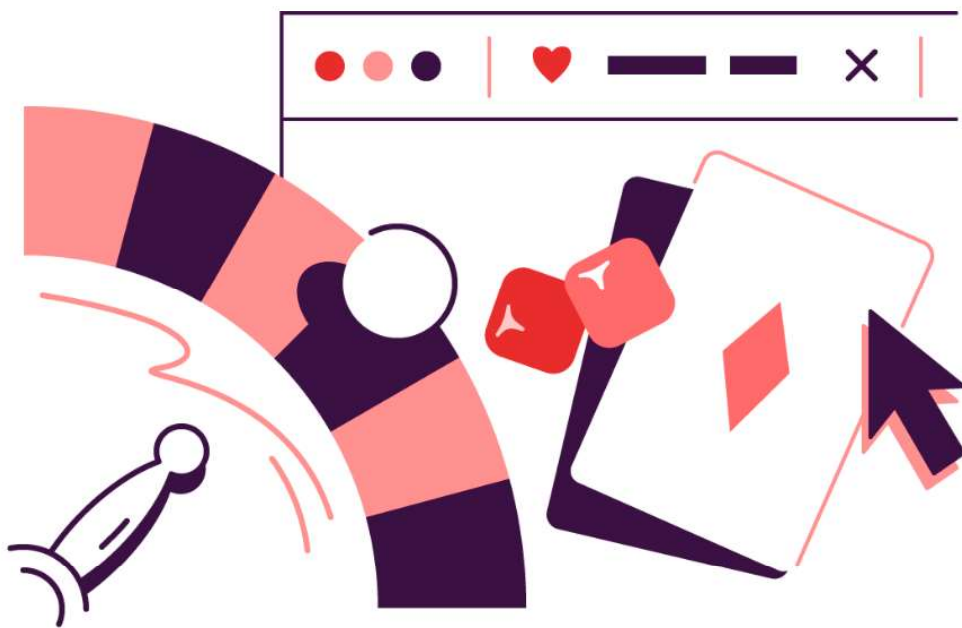

Tilsynsrapport – tiltak etter hvitvaskingsloven

IVRE AS

Sammendrag tilsynsrapport

Rapportnummer	1-2023
Vår saksreferanse	22/04009
Dokumenttilsyn	
Virksomhet	IVRE AS
Revisjonsområde	Kartlegging av innførte tiltak etter krav i hvitvaskingsloven
Revisjonsteam	Anya Markhus – seniorrådgiver Frank Hana - seniorrådgiver

Rapportens innhold:

Tilsynsrapport 1 – 2023 beskriver resultat etter revisjon av krav til tiltak etter hvitvaskingsloven hos Ivre AS.

Hovedkonklusjoner:

Lotteritilsynet har kontrollert hvordan Ivre AS (heretter Ivre) følger opp de krav til tiltak som kommer frem av hvitvaskingsloven (hvv.) med tilhørende forskrift, jf. hvvl. § 4 (2) bokstav g.

Ivre har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte og i samsvar med det som vi har bedt om. Selskapet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig og har levert risikovurdering godkjent av styret. Med bakgrunn i denne er det utarbeidet en fellesrutine som fanger opp områdene som kreves etter hvitvaskingsloven. Ivre har dokumentert ansvar og opplæringsmateriell på en tilfredsstillende måte.

Lotteritilsynet har ikke avdekket avvik i forbindelse med tilsynet, men det er gitt fire merknader. Vi ber om tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp merknadene innen 28. april 2023.

Førde 24. februar 2023

Anya Markhus
Seniorrådgiver

Frank Hana
Seniorrådgiver

Innhold

1. Bakgrunn for tilsyn.....	4
2. Metode.....	4
3. Resultat.....	5
3.1 Risikovurderinger (hvvl. § 7)	6
3.1.1 Lotteritilsynets vurdering	6
3.2 Rutiner (hvvl. § 8).....	6
3.2.1 Lotteritilsynets vurdering	7
3.3 Krav til opplæring (hvvl. § 36).....	7
3.3.1 Lotteritilsynets vurdering	8
3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)	8
3.4.1 Lotteritilsynets vurdering	9
3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim (hvvl. kap. 5).....	10
3.5.1 Lotteritilsynets vurdering	10
4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging	10
4.1 Avvik.....	10
4.2 Merknader	11

1. Bakgrunn for tilsyn

Bingomedhjelpere ble høsten 2018 omfattet av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. hvitvaskingsloven (hvv.) § 4 (2) bokstav g. Dette innebærer at bingomedhjelpere må ha tilfredsstillende systemer for å sikre at lovens krav følges opp på en god måte. Lotteritilsynet er tillagt oppgaven med å føre tilsyn med dette regelverket, jf. hvv. § 43, annet ledd, bokstav c.

Hovedmålet med dette tilsynet har vært å få en oversikt over hvordan bingobransjen som bransje har implementert hvitvaskingsregelverket. Lotteritilsynet har på bakgrunn av dette gjennomført dokumenttilsyn rettet mot utvalgte bingomedhjelpere, herunder Ivre.

Ettersom innholdet i lovens krav må vurderes opp mot den aktuelle risikoen i bransjen, har det i dette tilsynet vært særlig viktig å få kartlagt hvordan bransjen har risikovurdert egen virksomhet, og spesielt om denne er knyttet opp mot risikobildet i den overordnede risikovurderingen av spillmarkedet på en god måte.

Videre er målet med tilsynet å få en oversikt over hvordan bransjen har implementert følgende sentrale krav i hvitvaskingsloven;

- Risikovurdering og rutiner (hvv. kap. 3)
- Kundetiltak og løpende oppfølging (hvv. kap. 4)
- Undersøkelse og rapportering (hvv. kap. 5)
- Internkontroll og revisjon (hvv. § 35)

Denne kunnskapen er et viktig bidrag inn i Lotteritilsynets arbeid med å utarbeide en veileder særlig tilpasset spillbransjen. En slik veileder vil både gjøre det lettere for bransjen å bruke ressursene riktig, og ikke minst tydeliggjøre hvilke forventninger vi har til aktørene ved fremtidige tilsyn hvor etterlevelsen av kravene vil være mer fremtredende.

Ettersom tilsynet denne gang primært er gjennomført for å skaffe kunnskap om implementering av hvitvaskingsregelverket i bransjen som sådan, vil kun klare avvik danne grunnlag for pålegg om retting.

2. Metode

Det er valgt en overordnet tilnærming for tilsynet hvor vi legger vekt på å kartlegge hvordan tilsynsobjektene har innrettet seg etter kravene i hvitvaskingsloven. En slik kartlegging vil gi oss kunnskap om risiko for hvitvasking innenfor bingobransjen, samtidig som vi gjennomfører tilsyn på et overordnet nivå. Det betyr at vi opparbeider oss kunnskap om teoretisk risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, samtidig som vi avdekker om noen mangler tiltak slik loven krever.

Basert på tidligere tilsyn, har Lotteritilsynet i perioden 2021 – 2022 valgt å gjennomføre dokumenttilsyn med ni utvalgte bingomedhjelpere. Ivre er blant dem som er valgt ut som tilsynsobjekt.

Lotteritilsynet sendte varsel om tilsyn den 7. oktober 2022, og mottok etterspurt dokumentasjon innen fristen som ble satt. Det er ikke bedt om ytterligere dokumentasjon og våre vurderinger er basert på mottatt dokumentasjon.

Vi gjennomfører denne gangen et kartleggingstilsyn. Det betyr at vi gir individuelle tilbakemeldinger til de utvalgte tilsynsobjektene basert på innførte tiltak, men at nivået på tilbakemeldingene er på et overordnet nivå.

Metoden gir oss et godt grunnlag for å utøve vår veiledningsplikt overfor bingomedhjelperne og gir oss mulighet til å kartlegge den reelle risikoen i tilknytning til bingovirksomheten. Metoden åpner også for et mer dialogbasert tilsyn, der vi kommer med anbefalinger til forsterking eller justering av innførte tiltak.

Lotteritilsynet understreker likevel at dersom det er åpenbare brudd på lovkrav vil det blir varslet pålegg om retting.

Ved avvik vil Lotteritilsynet legge fram revisjonsbevis. Vi vil også be om en oppfølgingsplan som beskriver hvilke tiltak dere vil iverksette for å utbedre avvikene.

Ved merknader forventer vi at de påpekte forholdene håndteres slik at de ikke senere utvikler seg til avvik. Ved merknad ber Lotteritilsynet også om tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp våre anbefalinger.

3. Resultat

Ivre har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte, og dokumentene er tydelig merket med referanse. Som rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven er det blant annet lovfestede krav om at dere skal ha en virksomhetsrettet risikovurdering, og at dere skal gjøre nærmere undersøkelser knyttet til mistenkelige forhold. Dere har sendt inn dokumentasjon slik det ble bedt om i varselet.

Selskapet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig i ledelsen og det er i rutine pkt. 1.4 redegjort for hvilket ansvar som ligger til rollen. Ut fra dokumentasjonen vi har mottatt, er det ikke utarbeidet egen instruks for hvitvaskingsansvarlig. Det fremgår imidlertid av rutine at hvitvaskingsansvarlig har ansvar for blant annet oppfølging av rutiner, opplæring, internkontroll, forsterkede kundetiltak og eventuell rapportering til Økokrim.

Det opplyses at hallsjefene har ansvar for å følge opp de ansatte og har lokalt ansvar, herunder å rapportere avvik til hvitvaskingsansvarlig.

3.1 Risikovurderinger (hvvl. § 7)

For at en bingomedhjelper skal kunne vurdere risikoen for å bli misbrukt som ledd i hvitvasking, må risikoen konkretiseres basert på foretakets egen virksomhet. Dette innebærer at konkretisering av risikoen vil kunne være enklere for mindre bingomedhjelpere enn for større aktører med flere bingohaller og bredere kundespekter. Selv om risikoen kan oppleves som liten, må det gjøres reelle vurderinger av risikoen knyttet til egen virksomhet, og dette må dokumenteres.

Det er ikke utarbeidet risikovurderinger knyttet til den enkelte bingohall, men en felles risikovurdering for Ivre, datert 22. januar 2020. Risikovurderingen er et vedlegg til hvitvaskingsrutinene og omfatter selskapets virksomhet og dets omfang, typer tjenester og produkter, type kundeforhold og -grupper, samt geografiske forhold. Risikovurderingen er basert på Lotteritilsynets risikovurdering fra 2019.

3.1.1 Lotteritilsynets vurdering

Ivre har utarbeidet en felles risikovurdering som gjelder samtlige bingohaller. Vi legger dette til grunn basert på innsendt dokumentasjon, da vi ikke kan se å ha mottatt spesifikke risikovurderinger for tre ulike bingohaller, slik vi ba om i vårt brev datert 7. oktober 2022.

Det er positivt at det er iverksatt særlige kontrolltiltak i Markens bingo som dere har klassifisert med høy risiko. Likevel vurderer vi det slik at den risikovurderingen som vi har mottatt, i all hovedsak fremstår som overordnet. Den berører hovedområdene, men er ikke tilstrekkelig uttømmende og tilpasset deres virksomhet. For å sikre dokumentert grunnlag for risikobasert tilnærming og risikoreduserende tiltak, må risikovurderingen være tilstrekkelig konkret og detaljert.

Lotteritilsynets gjør også oppmerksom på at vår overordnede risikovurdering for pengespillmarkedet ble revidert høsten 2021. I den forbindelse ble også risikonivået for bingo (hovedspill) hevet fra lavt til moderat nivå når det gjelder hvitvasking.

3.2 Rutiner (hvvl. § 8)

Det er helt nødvendig å ha fastsatt rutiner for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsloven, og dette er derfor også lovfestet som et krav. Rutinene må være basert på den virksomhetsinnrettede risikovurderingen som er gjort, slik at de er tilpasset virksomheten hos den enkelte bingomedhjelper. Rutinene skal være fastsatt av foretakets ledelse og det skal utpekes en hvitvaskingsansvarlig som skal følge opp disse.

Hvitvaskingsrutinene er ikke utarbeidet som enkeltrutiner, men som et samlet dokument som gjelder alle bingo hallene i selskapet. Rutinene er vedtatt av hvitvaskingsansvarlig den 24. januar 2020, og forankret i styret den 13. januar samme år. Som vedlegg til rutinene finner vi dokumentene «Risikovurdering» (vedlegg 1), «Dokumentasjonskrav mv. ved normal kontroll» (vedlegg 2) og «Særlig om lovbestemte forsterkede tiltak» (vedlegg 3).

Rutinene er inndelt i følgende punkt:

- Innledning
- Kundetiltak og løpende oppfølging
- Undersøkelse og rapportering ved mistenkelige transaksjoner
- Oppbevaring, behandling av personopplysninger
- Øvrige plikter

Rutinene gjelder alle medarbeidere og ledelsen, samt andre som utfører tjenester på vegne av Ivre. Rutinene skal være tilgjengelig for alle som er omfattet av disse.

3.2.1 Lotteritilsynets vurdering

Ivre har gjort en bra jobb med å sette seg inn i hvitvaskingsregelverket og rutinene tar for seg de sentrale delene i loven og kravene som stilles. Lotteritilsynet vurderer det likevel slik at rutinene i for stor grad er overordnet og generelle. Dette gjør at rutinene fremstår mer som en beskrivelse og omtale av regelverket, enn arbeidsrutiner for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Vi stiller også spørsmål om i hvilken grad samtlige ansatte faktisk trenger å kunne alle rutinene på området.

Dersom dere forenkler og tydeliggjør rutinene deres, vil det kunne gjøre det enklere for de ansatte i bingo hallene å vite hva de skal gjøre i ulike situasjoner. Dersom det foreligger korte og presise enkeltrutiner/arbeidsinstruksjoner/sjekklistor eller lignende, kan det også være lettere å finne fram i dokumentasjonen når de trenger den.

3.3 Krav til opplæring (hvvl. § 36)

Kravet til opplæring skal sikre at alle ansatte er i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. For å sikre at det blir gitt relevant og tilstrekkelig opplæring, og at opplæringen blir vedlikeholdt, må ledelsen hos bingo medhjelperne vurdere hvordan dette kravet skal ivaretas i egen virksomhet og nedfelle dette i en rutine. Denne rutinen må konkretiseres i en opplæringsplan for en kommende periode, for eksempel et år. Planen må vise hvem som skal ha opplæring, i hva og når. De som skal ha opplæring må gis tid og anledning til å gjennomføre denne på en måte som gjør at de faktisk tilegner seg kunnskapen.

Ansatte som utfører arbeidet i bingohallene må ha kunnskap om hvordan hvitvasking og terrorfinansiering skjer, slik at de er i stand til å ha oppmerksomhet mot slike forhold i utførelsen av sitt arbeid. De må kjenne til de interne rutinene for hvordan de skal håndtere situasjoner der det kan være usikkerhet knyttet til et forhold de ser. De må vite hvem de skal kontakte for å diskutere den konkrete situasjonen, herunder om det skal iverksettes nærmere undersøkelser og hvordan. De må også vite når de skal kontakte hvitvaskingsansvarlig, for eventuell rapportering til Økokrim. Dette må nedfelles i egen rutine, og opplæringen må dekke denne rutinen og øvrige rutiner som skal sikre etterlevelsen av pliktene i hvitvaskingsloven.

Ivare gjennomfører årlig et tretimers opplæringskurs hvor hvitvaskingsloven er ett av tre tema som gjennomgås. Lotteritilsynet har mottatt kurskompendiet som blir gjennomgått under opplæringen og får opplyst at denne også er tilgjengelig i bingohallene.

Hallsjefene deltar i tillegg på hallsjefmøter som gjennomføres seks eller syv ganger i året. Her tas hvitvaskingsloven opp etter behov. Daglig leder stiller også spørsmål om hvitvaskingsregelverket til de ansatte under besøk i bingohallene.

3.3.1 Lotteritilsynets vurdering

Vi synes det er positivt at det er utarbeidet opplæringshefte som er tilgjengelig i bingohallene. Imidlertid fremstår opplæringen noe generell og overordnet, og kunne med fordel vært mer tilpasset virksomheten. Dette er basert på den skriftlige dokumentasjonen, da vi ikke har vært til stede og hørt hvordan dette formidles ut og i hvilken grad en muntlig presentasjon evner å gjøre stoffet mer konkret og relevant for de ansatte.

Rutinen for opplæring (pkt. 5.1 i rutinene) sier ikke noe mer om opplæring enn det som følger direkte av hvvl. § 36 om opplæring. Vi savner en mer konkret plan eller oversikt som viser behovet for opplæring knyttet til ulike roller, når opplæringen skal gjennomføres (herunder vedlikehold/oppdatering av kunnskap) og hvordan opplæringen skal gjennomføres.

Lotteritilsynet kan ikke se å ha mottatt dokumentasjon på hvem eller hvor mange av de ansatte som har gjennomført opplæring

3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)

Formålet med å gjennomføre kundetiltak er at rapporteringspliktige skal kjenne sine kunder. Når en kjenner identiteten til kunden og kundeforholdets formål, kan bingomedhjelperen iverksette tilpasset og risikobaserte tiltak mot den enkelte kunde.

Kundetiltak skal gjennomføres ved etablering av kundeforhold, ved transaksjoner over 16 000 kroner eller ved mistanke om terrorfinansiering. Hvitvaskingsloven stiller blant annet krav til at den rapporteringspliktige kartlegger kundens identitet, kundeforholdets eller transaksjonens formål og tilsiktede art, og om kunden er en politisk eksponert person (PEP).

Hvitvaskingsloven stiller også krav til løpende oppfølging av kundeforholdet. Rapporteringspliktige må oppdatere kundeopplysninger og annen relevant dokumentasjon, samt overvåke kundeadfærd, herunder transaksjonsmønstre. Bingoentreprenører må følge med på kundenes aktivitet og påse at de kjenner kunden tilstrekkelig til å gjennomføre nødvendige kundetiltak og vurderinger for å kunne håndtere risikoen som den enkelte kunde innebærer. Formålet med oppfølgingen er å oppdage avvikende eller endret adferd fra kunden.

Selskapet regulerer håndtering av kundetiltak og løpende oppfølging av kunder i kap. 2 i sin hvitvaskingsrutine. Her omtales tidspunkt for kundetiltak, risikoklassifisering og selve gjennomføringen av kundetiltak. Rutinen omhandler både normale og forsterkede kundetiltak. Videre tar den for seg avvikling og avvisning av kundeforhold og transaksjoner, kundetiltak utført av tredjepart og plikten til løpende oppfølging.

Vi har fått tilsendt oversikt over kontantomsetning og dagsoppgjør for tre bingohaller, slik vi ba om. Det blir imidlertid opplyst at Ivre ikke kan dokumentere gjennomførte kundetiltak, verken forenklete eller forsterkede.

Det blir opplyst at det aldri har vært registrert kunder som er PEP, verken i bingohallene eller online. I vedlegg 4 til rutinene, er det redegjort nærmere om forsterkede kundetiltak knyttet til politisk eksponerte personer (PEP).

3.4.1 Lotteritilsynets vurdering

Vi ser at dere har fått med de mest sentrale kravene knyttet til kundetiltak og løpende oppfølging i rutinene deres. Vi har også fått tilsendt kunderegistreringsskjema. Lotteritilsynet er likevel usikker på i hvilken grad dere etterlever dette, blant annet fordi dere ikke kan dokumentere noen gjennomførte kundetiltak.

Ifølge vedlegg 4 til hvitvaskingsrutinen, så skal det ved etablering av kundeforhold avklares hvorvidt kunden er PEP. Dette skal gjøres ved utfylling av «standardisert egenerklæringsskjema» hvor kunden selv skal bekrefte om vedkommende selv eller kundens nærstående er PEP. Kunderegistreringsskjemaet vi har fått tilsendt inneholder ikke spørsmål om PEP-status.

3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim (hvvl. kap. 5)

Rapporteringspliktige som avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal foreta nærmere undersøkelser. Terskelen for undersøkelser er lav, og enhver indikasjon kan i utgangspunktet være tilstrekkelig. Undersøkelser skal alltid gjennomføres dersom det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden og kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. hvvl. § 25.

Rapporteringsplikten inntreffer dersom undersøkelser av et eller flere mistenkelige forhold ikke blir avkreftet. Mistankegrunnlaget er lavt, og det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at det foreligger noe mistenkelig før rapporteringsplikten inntreffer. Hvitvaskingsansvarlig er ansvarlig for å oversende opplysninger som nevnt i hvvl. § 26 til Økokrim, jf. hvitvaskingsforskriften § 5-1.

Ivre opplyser at det ikke har vært noen tilfeller av mistenkelige forhold i deres bingohaller, slik at det dermed heller ikke har vært gjennomført kontroll internt for å få bekreftet eller avkreftet mistanken. Av denne grunn har det heller ikke blitt sendt noen MT-rapporter til Økokrim.

3.5.1 Lotteritilsynets vurdering

Lotteritilsynet stusser over at det ikke har vært gjennomført noen nærmere undersøkelser for å kontrollere mistenkelige forhold knyttet til deres bingohaller. Vi minner om at terskelen for undersøkelser er lav og at enhver indikasjon i utgangspunktet kan være tilstrekkelig.

Terskelen for å rapportere til Økokrim er også lav og vi anbefaler dere å ta en gjennomgang av egen praksis knyttet til faktorer som utløser rapportering til Økokrim.

4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging

Ivre har i all hovedsak fått på plass et tilfredsstillende system for å kunne sikre at selskapet overholder sine forpliktelser etter hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift. Dette bidrar også til at risikoen for at selskapet blir misbrukt til hvitvasking og terrorfinansiering.

4.1 Avvik

Revisjonen har ikke avdekket noen avvik.

4.2 Merknader

Lotteritilsynet har under revisjonen kartlagt følgende forbedringsområder (merknader):

Merknad 1 - Risikovurdering

Risikovurderingene fremstår som noe overordnet og generelle. Lotteritilsynet vurderer det slik at risikovurderingen ikke er tilstrekkelig uttømmende og det er ikke dokumentert at områdene er tilstrekkelig kartlagt, analysert og vurdert. Vi anbefaler derfor at dere tar en grundig gjennomgang av hvilke risikoer (trusler og sårbarheter) som foreligger og hvilke risikoreduserende tiltak som vil være hensiktsmessig å sette inn. Se nærmere under punkt 3.1.1.

Merknad 2 - Rutiner

Rutinene fremstår som generelle og overordnet, noe som kan gjøre det vanskelig å sikre etterlevelse av disse. Dersom i hvert fall deler av rutinene konkretiseres og tydeliggjøres, vil det hjelpe de ansatte til å finne frem og bli trygg på hva de skal gjøre. Det kan også være hensiktsmessig å vurdere i hvilken grad det er nødvendig at alle rutinene skal gjelde alle ansatte. Se nærmere under punkt 3.2.1.

Merknad 3 - Opplæring

Det mangler plan for opplæring som sier noe om hvem som skal ha opplæring, på hvilket tidspunkt og hva opplæringen skal inneholde. Her vil det være fornuftig å se til risikoanalysen og hvilke rutiner som er viktig basert på hvilken rolle den enkelte ansatte har. Se nærmere under punkt 3.3.1.

Merknad 4 – Kundetiltak og løpende oppfølging

Det innhentes ikke tilstrekkelige opplysninger om kundene deres ved etablering av kundeforhold. Det er heller ikke dokumentert at det er gjennomført kundetiltak og vi stiller oss derfor undrende til i hvilken grad det gjennomføres løpende oppfølging av kundene. Her må dere ta en gjennomgang av egne rutiner og praksis, slik at dere sikrer etterlevelse av kravene i hvitvaskingsloven. Se nærmere under punkt 3.4.1.

Vi ber om å få tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp merknadene. Frist for tilbakemelding er **28. april 2023**.